

Asia: VN/16660/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä

Tiedonhallintalain ja julkisuuslain muutokset

Onko ehdotuksella vaikutuksia, joita ei ole vielä tunnistettu, erityisesti lakien soveltamisalassa oleviin organisaatioihin? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

Tiedonhallintalakiin ehdotettavat muutokset

Tiedonhallintalain 3 §:n 4 momentin soveltamisalasäännöksessä rajataan lain soveltamisalaa silloin, kun kyse ei ole viranomaisen toiminnasta.

Soveltamisalasäännöksen mukaan lain 4 lukua ja 22 – 27 §:ää sovelletaan muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin silloin, kun ne hoitavat julkista hallintotehtävää ja lisäksi sovelletaan 4 ja 28 §:ää silloin, kun edellä mainitut yhteisöt käyttävät julkista valtaa.

Tiedonhallintalakiin ehdotetaan lisättäväksi 24 a ja 24 b §:t, jotka ovat työeläkealan toimijoihin sovellettavan lainsäädännön piirissä. Lisäksi tiedonhallintalain 19 §:ään ehdotetaan lisättäväksi viittaus lain 24 b §:ään.

Tiedonhallintalain soveltamisalasäännöksen mukaan ehdotettavat 24 a ja 24 b §:t tulisivat sovellettaviksi edellä todetun mukaisesti myös Eläketurvakeskuksen toimintaan. Tiedonhallintalain 19 §:ään otettava viittaus 24 b §:ään on epätarkoituksenmukainen, koska soveltamisalasäännös ei näin ollen ilmaise tyhjentävästi sitä, miltä osin tiedonhallintalakia sovelletaan muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin niiden hoitaessa julkista hallintotehtävää tai käyttäessä julkista valtaa.

Tiedonhallintalain säännösten sisällön soveltuminen Eläketurvakeskukseen

Tiedonhallintalain 24 a §:ssä säädetään tiheästi päivittyvän tiedon saatavuudesta. Lainkohta koskee tietoja, joihin on tiedonsaantioikeus ja jotka eivät sisällä henkilötietoja.

Eläketurvakeskuksella ei ole säännöksen tarkoittamaa tiheästi päivittyvää tietoa. Eläketurvakeskuksen toiminnassa kerätyt ja syntyneet tiedot, joihin on säädetty tiedonsaantioikeus, sisältävät henkilötietoja, minkä vuoksi ehdotettava säännös ei tämänkään vuoksi voi tulla sovellettavaksi Eläketurvakeskuksen toimintaan.

Eläketurvakeskus katsoo, että ehdotettu 24 a §:n säännöstä ei käytännössä voida soveltaa Eläketurvakeskuksen toimintaan.

Tiedonhallintalain 24 b §:ksi on ehdotettu säännös arvokkaiden tietojen saatavuudesta. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä, sen liitteessä 1, säädetään arvokkaista tiedoista. Arvokkaina tietoina pidetään muun muassa tilastotietoja.

Eläketurvakeskuksen käsityksen mukaan tiedonhallintalain 24 b §:ksi ehdotettu säännös arvokkaiden tietojen saatavuudesta tulisi sovellettavaksi Eläketurvakeskuksen tuottamiin tilastotietoihin. Ellei täytäntöönpanoasetusta täydennetä muilla Eläketurvakeskusta koskevilla arvokkailla tiedoilla, niin Eläketurvakeskuksen tuottamista tiedoista vain tilastotiedot voisivat olla ehdotettavan tiedonhallintalain 24 b §:n mukaisia arvokkaita tietoja. Eläketurvakeskuksen tilastotietokantaan onkin jo avattu avoin rajapinta.

Eläketurvakeskus kiinnittää huomiota myös siihen, että julkisuuslain 34 §:n 1 momentin 6 kohtaan ehdotetaan otettavaksi lisäys arvokkaiden tietojen antamisen maksuttomuudesta. Säännös ei välttämättä tule sovellettavaksi kaikissa arvokkaita tietoja tuottavissa toimijoissa. Eläketurvakeskuksen toimintaan sovelletaan työntekijän eläkelain 191 §:n mukaan julkisuuslain säännöksiä julkista valtaa käytettäessä ja muulloin vain säännöksessä tarkemmin määritellyissä tapauksissa, lähinnä asiakirjasalaisuuteen liittyen. Eläketurvakeskus ei käytä julkista valtaa tilastotietojen tuottamisessa.

Ehdotuksessa ja direktiivissä ei velvoiteta rajapintojen, jotka olisivat nimenomaan avoimia, käyttöön. Mitä mieltä olette väitteestä, että viranomaiset oman harkintansa mukaan käyttäisivät avoimia rajapintoja joka tapauksessa silloin, kun se on tarkoituksenmukaista?

Eläketurvakeskus kannattaa ajatusta, että eri tahot voisivat oman harkintansa mukaan käyttää avoimia rajapintoja silloin, kun se on tarkoituksenmukaista.

Eläketurvakeskuksen tilastotietokantaan on avattu lokakuussa 2020 avoin rajapinta. Eläketurvakeskuksen tilastotietokanta tarjoaa keskeiset aikasarjat ETK:n tuottamista tilastoista. Aikasarjat ovat pidempiä kuin tilastojulkaisuissa, ja ne sisältävät osin yksityiskohtaisempia tietoja, esim. erittelyn työeläkelakien mukaan. Tietokanta mahdollistaa tietojen joustavan jatkohyödyntämisen. Eläketurvakeskus mahdollistaa näin tilastotietojen jakamisen avoimena datana teknisen yhteyden kautta.

Onko ehdotettujen muutosten johdosta tarpeen muuttaa myös jotain erityislainsäädäntöä, jota ei esitysluonnoksessa ole tunnistettu?

-

Laki eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

Eläketurvakeskus katsoo, että laki julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä ei koske Eläketurvakeskusta.

Millaisiin yrityksiin toimialallanne tai alueellanne ehdotettu laki tulisi sovellettavaksi?

-

Tunnistattekko julkisia yrityksiä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on sen kanssa ristiriidassa?

-

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä antamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja uudelleenkäytettäväksi?

-

Onko tiedossanne sääntelyä, joka velvoittaa ehdotetun lain soveltamisalassa olevia julkisia yrityksiä julkaisemaan tai julkistamaan niiden hallussa olevia asiakirjoja, mutta jonka tosiasiallisena tarkoituksena tai vaikutuksena on tietojen uudelleenkäyttö kaupallisiin tai muihin tarkoituksiin?

-

Onko ehdotetun lain soveltamisalassa oleviin yrityksiin tai muihin toimijoihin sellaisia vaikutuksia, joita ei ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

-

Onko asiakirjojen uudelleenkäytön salliminen ominaista tai olennaista jonkin ehdotetun lain soveltamisalassa olevan julkisen yrityksen liiketoiminnalle?

Laki julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä

Kommentit laista julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä kokonaisuutena.

Eläketurvakeskuksen tutkimustoimintaa ei tehdä julkisin varoin. Eläketurvakeskuksen toiminta rahoitetaan osana työnantajilta ja työntekijöiltä kerättävää työeläkevakuutusmaksua. Tämä koskee myös Eläketurvakeskuksen tutkimustoimintaa. Tämän vuoksi Eläketurvakeskus katsoo, että laki julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä ei koske Eläketurvakeskusta.

Onko ehdotuksella vaikutuksia tutkimusaineistojen tuottaviin tai julkaiseviin tahoihin, joita ei vielä ole tunnistettu? Millaisista vaikutuksista on kyse tai miten niitä olisi mahdollista arvioida tarkemmin?

Onko olemassa riskiä siitä, että tutkimusaineistoja ei enää asetettaisi julkisesti saataville sen vuoksi, että ehdotettu laki tulisi niihin julkaisun johdosta sovellettavaksi?

Missä laajuudessa tutkimusaineistojen maksutonta saatavuutta edellytetään jo nykyään osana julkista tutkimusrahoitusta?

Tunnistatteko tutkimusaineistoja, niiden tuottamista tai hyödyntämistä koskevaa sääntelyä, jota olisi ehdotetun lain johdosta muutettava tai joka on ehdotetun sääntelyn kanssa ristiriidassa?

Arvokkaat tietoaineistot

Onko toimialallanne tai toiminnassanne tunnistettu tietoaineistoja, jotka mahdollisesti tai todennäköisesti tultaisiin komission toimesta säätämään arvokkaiksi tietoaineistoiksi?

Onko toimialallanne tai toiminnassanne varauduttu arvokkaiden tietoaineistojen sääntelystä johtuviin vaikutuksiin? Miten kuvailisitte vaikutuksia ja niihin varautumista? Antakaa mahdollisuuksien mukaan myös euro- tai lukumääräarvioita.

Edellä kerrotun mukaisesti Eläketurvakeskuksen tilastotietokantaan on avattu lokakuussa 2020 avoin rajapinta.

Yleiset kommentit

Yleiset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta ja ehdotetun sääntelyn vaikutuksista kokonaisuudessaan.

Eläketurvakeskus haluaa erityisesti kiinnittää huomiota siihen, että kyseisessä hallituksen esityksessä huomioitaisiin soveltamisalaan liittyvät kysymykset erityisesti niiden toimijoiden osalta, jotka

hoitavat julkista hallintotehtävää. ETK pitää tärkeänä, että sääntelyn soveltamisala olisi luonnoksessa esitettyä selkeämmin säädetty.

Työeläketurvan toimeenpanon osalta Eläketurvakeskus viittaa Työeläkevakuuttajat TELA ry:n lausuntoon, jonka mukaan nyt ehdotettavat säännökset eivät tulisi sovellettavaksi miltään osin työeläkevakuuttajiin. Työeläketurvan toimeenpanoon sovellettavan lainsäädännön tulisi olla selvää, miltä osin ja millä perusteilla säännökset soveltuvat yksittäiseen toimijaan, jos soveltamisala ei ole yhtenäinen kaikille toimijoille, kuten kaikille työeläkealan toimijoille.

Eläketurvakeskus pitää hyvänä tavoitteena sitä, että avoimen datan hyödyntämiseen ja saatavuuteen liittyviä säädöksiä ja toimintatapoja kehitetään ja yhdenmukaistetaan.

Olisi myös tarpeellista pyrkiä arvioimaan avoimen datan avaamisen taloudellisia vaikutuksia tarkemmin, jotta siitä saatavat hyödyt digitaalisissa palveluissa tulisivat selkeämmin esiin.

Suotunen Ulla
Eläketurvakeskus